

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JATERVEYSVALIOKUNNALLE

Asia Lausunto hallituksen esityksestä 164/2014 vp eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnon antaja **Kehitysvammaisten Tukiliitto ry**
Pinninkatu 51, 33100 Tampere

Tärkeimmät esityksemme

- 1) Kannatamme lain vahvistamista mahdollisimman pikaisesti.
- 2) Ennaltaehkäisevän sosiaalityön merkitystä on tärkeää korostaa.
- 3) Lain soveltamisalaa suhteessa vammaispalveluihin tulee valiokunnan mietinnössä selkeyttää.
- 4) Asiakkaan etua arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös taloudelliset toimintamahdollisuudet.
- 5) Asumispalveluita koskevaa pykälää tulee muuttaa.
- 6) Laitosasumisen kriteereitä tulee tarkentaa.

1) Lain vahvistaminen

Kannatamme lain vahvistamista mahdollisimman pian, koska lakia on valmisteltu pitkään ja sen voimaantuloa on odotettu jo kauan. Laissa on joitakin epätarkkuuksia ja parantamisen varaa, mutta pääosin se ottaa hyvin eri asiakasryhmät huomioon, korostaa ennaltaehkäisevää ja asiakaslähtöistä työtä ja antaa mahdollisuuden monipuolisen avun ja tuen tarjoamiseen asiakkaille.

2) Ennaltaehkäisevät toimet

Laki korostaa ennaltaehkäisevien toimien merkitystä, mikä on olennaisen tärkeää. Palveluiden taloudellisten kustannusten lisäksi tulee ottaa huomioon myös inhimilliset kustannukset, mitä ministeri Huovinenkin on korostanut. Valiokunnan mietinnössä on tärkeää korostaa ennaltaehkäisevien toimien merkitystä inhimilliseltä kannalta ja myös niiden kustannustehokkuutta pidemmällä aikavälillä.

3) Soveltamisala (2 §)

Lain soveltamisalaa suhteessa vammaispalveluihin tulee selkeyttää.

Lain soveltamisalaa koskeva 3 § on sinänsä selkeä, mutta yksityiskohtaiset perustelut on kirjoitettu siten, että lain soveltajan on vaikea löytää niistä tulkinta-apua. Toisin kuin yleensä yksityiskohtaisissa perusteluissa, lakien soveltamisjärjestystä käsittelevä teksti alkaa yleisillä periaatteilla ja nykytilan kuvauksella, jonka jälkeen vasta yhdellä lauseella avataan esitetyn pykälän sisältö asiakkaan edun periaatteesta. Tämä vaikeuttaa pykälän soveltamista käytännössä.

Siksi olisi tärkeää, että valiokunta korostaa mietinnössään asiakkaan edun ensisijaisuutta määriteltäessä sosiaalihuoltolain soveltamisen suhdetta erityislakeihin kuten esimerkiksi vammaispalvelulakiin.

4) Asiakkaan edun arvioiminen (4-5 §)

Asiakkaan ja lapsen edun käsitteiden määrittely laissa ja niiden avaaminen tarkemmin perusteluissa on hyvä uudistus, joka toivottavasti edesauttaa ottamaan huomioon oikeita asioita asiakkaan palveluita koskevia ratkaisuja tehtäessä.

Koska asiakkaan etu määrittää myös sen, järjestetäänkö palvelut yleislain vai erityislain nojalla, asiakkaan edun arvioinnin kriteereitä koskevaan 4 pykälän luetteloon tulee lisätä uusi kohta: asiakkaan taloudelliset toimintamahdollisuudet.

Kehitysvammaisten erityishuoltona järjestetyt palvelut ovat olleet asiakkaille maksuttomia, samoin vammaispalvelulain perusteella järjestetyt palvelut kuljetuspalveluiden omavastuuta lukuun ottamatta. Ellei esittämäämme lisäystä tehdä 4 pykälään, vammaisten henkilöiden palvelut pyritään jatkossa järjestämään entistä enemmän maksullisina sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina.

Koska valtaosa vammaisista henkilöistä elää koko aikuisikänsä kansaneläkkeen varassa ja koska he tarvitsevat yleensä palveluita koko ikänsä, heillä ei ole mitään mahdollisuuksia maksaa palvelumaksuja. Työllistyminen ja toimeentulon määrä ei ole samalla lailla heidän omista valinnoistaan kiinni kuten meillä muilla.

Käytännössä maksut johtaisivat siihen, että vammaisen henkilön tavanomaisessa elämässä välttämättömät palvelut jäisivät saamatta.

5) Asumispalveluita ei tule kytkeä seiiniin (21 §)

Asunto ja palvelut tulee erottaa laissa toisistaan, kuten sosiaalihuoltolakityöryhmä on esittänyt ja kuten Kehas-ohjelmassa edellytetään.

Seiniin kytketyt palvelut johtavat väistämättä joustamattomiin palvelupaketteihin, jotka eivät vastaa asukkaiden tarpeita. Useiden ulkomaisten asiantuntijoiden (mm. James Conroy, Christy Lynch, Simon Duffy, John O'Brien) mukaan ainoa asukkaiden kannalta toimiva ja samalla kustannustehokas tapa järjestää asumispalveluita on järjestää asuminen ja tarvittavat yksilölliset palvelut erikseen.

Käytetyt termit ovat vanhanaikaisia ja aiheuttavat sekaannusta suhteessa vammaispalveluihin.

Jos tavoitteena on, että vammaisten henkilöiden asumisessa tarvitsema apu voidaan toteuttaa osaksikaan sosiaalihuoltolain perusteella, pykälä pitää kirjoittaa uudestaan. Samalla pitää turvata kehitysvammaisille henkilöille edelleen maksuttomat asumiseen liittyvät palvelut.

Lain perusteluissa korostetaan itsenäisen asumisen tuen ensisijaisuutta, mikä on hyvä asia, mutta se on liitetty vain tuettuun asumiseen. Annettavan avun tai tuen tavoitteena tulee aina olla mahdollisimman itsenäinen asuminen. **Siksi itsenäisen asumisen tukea ei voi kytkeä vain tiettyyn nimettyyn asumismuotoon.**

Myös henkilöillä, jotka tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa, on oikeus valita asuinpaikkansa sekä se, kenen kanssa he asuvat. Vammaisille henkilöille

tämän turvaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus. Palveluasumista ja tehostettua palveluasumista koskevat säännökset edellyttävät aina asumista palveluasunnossa. Se ei voi olla ainoa vaihtoehto.

Pykälässä käytetyt hoivan ja huolenpidon käsitteet ymmärretään käytännössä monella tavalla. Hoiva, hoito ja valvonta -sanat on esimerkiksi henkilökohtaisen avun soveltamiskäytännössä herkästi kytketty kognitiivisiin ongelmiin ja niistä on muodostunut este saada tarvittavaa henkilökohtaista apua. Jatkossa on suuri riski, että myös itsenäisen asumisen tuki estyy tarvittavan hoivan ja hoidon vuoksi. Välttämätön huolenpito on toki tunnettu perustuslaissa käytetty termi.

Perusteluihin on kirjoitettu hyvin asumisen pysyvyydestä ja toisaalta oikeudesta muuttaa.

Henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallisuuteen tulee kunnioittaa asumistavasta riippumatta. Tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut on myös aina turvattava. Tämä on kirjoitettu perusteluihin hiukan ristiriitaisesti.

Asumispalveluiden kokonaisuutta järjestettäessä on erityisen tärkeää ottaa huomioon asiakkaan etu, yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne sekä henkilön mahdollisuudet tulla kuulluksi ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Valitettavasti esitetyillä ratkaisuilla henkilön oikeudet eivät välttämättä toteudu.

6) Laitosasumisen kriteereitä tulee tarkentaa (22 §)

Laitospalvelut saattavat olla perusteltuja vanhusten elämän loppuvaiheessa, jolloin korostuvat hyvä hoito ja turvallisuus. Laitospalveluiden laadun määrittely pykälässä ja perusteluissa on hyvä ja tärkeä asia. Ainoastaan ”pyrittävä”- termi on liian väljä.

Sen sijaan **vammaispalveluiden osalta ei voida säätää laitosasumisesta.** Sen estävät sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus että Kehas-ohjelma. Vammaisten henkilöiden asuminen tulee turvata muualla kuin laitoksessa, vaikka vammaisen henkilö tarvitsisi paljon myös erityisosaamista edellyttävää apua.

Laitospalveluita koskevan pykälän mukaan pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste. On suuri riski, että jatkossa vammaisten henkilöiden palveluita järjestetään edelleen laitoksissa, jos pykälän sanamuoto pysyy esitetyn kaltaisena. Laitoshoidon kriteeriä ei ole perusteluissakaan tarkennettu.

Tampereella 3.11.2014

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY

Risto Burman
toiminnanjohtaja

Jutta Keski-Korhonen
vaikuttamistoiminnan päällikkö